

INUIT ATAQATIGIIT

Inatsisartuni

2.april 2024.

UPA2024/62

Naqqiut
Siunnersuut 22. marts 2024-imeersoq taarserpaa.
(Qallunaatuuani "begrundelse" peerneqarpoq)

Inatsisartut Suleriaasianni § 36 naapertorlugu apeqquteqaat aallaavigalugu oqallisissiaq imaattoq matumuuna saqqummiuppara:

Meeqqat atuarfianni qanoq ililluni eqqumiitsuliornermik atuartitsineramik siuarsaanerup meeqqat atuarfiannik soqutiginarnerulersitsillunilu atuartut piginnaasaannik qaffassaasinnaanera kiisalu angusanik pitsaanerulersitsisinnaanera pillugu apeqquteqaat aallaavigalugu oqallisissiaq. Taamattaq qanoq ililluni eqqumiitsuliornermik ingerlataqartut atuartitsinermi annertunerusumik atorneqarsinnaanerat ilanngullugu.

(Inatsisartunut ilaasortaq Peter Olsen, Inuit Ataqatigiit)

Angajoqqaajugutta, naalakkersuinermilluunnit soqutissaqarluta ingerlatsisuusugutta tamatta kissaat ataaseq isumaqatigiissutigisinnaasarpoq tassannuatsiarunarpoq, tassalu kissaatitta annerpaataasa ilaat tassaagunarmat meerartatta meeqqat atuarfianit pissarsiaqarluarsimallutik angusaqarluarsimallutillu meeqqat atuarfianiit ingerlaqqinnissaat.

Tamannarpiarluni siunertaralugu ukiorpassuarni naalakkersuinnikkut suliaqartuusugut oqallillutalu iliuuseqartarsimavugut, meeqqat atuarfiat pitsaanerpaaq naleqqunnerpaarlupilersikkumallugu.

Kingullermik 2001-mi meeqqat atuarfianik allanngiullutalu annerusumik aaqqissuusseqqippugut. Aaqqissuusseqqinnerlu tamanna atuarfitsialammik taaguusersimallutigu. Naatsumik oqaatigalugu atuarfitsialak oqaatigineqartarpoq nunatsinnut kulturitsinnullu pitsaanerpaaq naleqqunnerpaarlupilersikkumallugu.

Atuarfitsialak tassaasoq inerisarneqarnissaminut periarfissaginnerpaaq, eqaannerpaaq, meeraq aallaavigalugu qitiutillugu aaqqissuunneqarsimasoq, torraanerpaajusorlu.

Naallu atuarfitsialak torraallunilu pitsassuartut oqaatigineqartaraluartoq, taamaattoq ukiuni kingullerni misilittakkat takutippaat, meeqqat atuarfianniit angusarinqartartut suli naammaginarpallaaratillu pitsaanerujussuusariaqaraluartut. Naak atuarfitsialak torrassuullunilu pitsassuugaluartoq, taamaattoq meeqqat atuarfianiit ingerlaqqittartut ikippallaajussuarput, uninnartartullu amerlavallaarujussusarput. Sumik tamanna peqquteqarnersoq tunngaveqarnerorlu oqallisigineqarsinnaavoq assortuussigineqarsinaallunilu. Atuarfitsialak ullutsinnut naleqquppa imaluunniit naleqqutinngila? Nutarterisariaqalinnginnerpugut?

Ilisimasaqarluartutut imminnut taasartut ilaasa akornannit atuarfitsialak oqaatiginiarneqartarpoq inatsit atuarfitsialammut tunngasoq nammineq immiini ajoquteqanngitsoq pitsassuusooq torrassuusorlu; torraangaarami periarfissaqangaaramilu allaat ilinniartitsisuninngaaniilluunniit suli

iluamik paasineqaranilu atorluarneqalersimangitsorluunniit. Taannaanagooq peqqutaasunut ilaasoq meeqqat atuarfimmi angusarippallaartannginnerannut.

Ukiakkut 2022-mi kulturi eqqumiitsuliornerlu pillugit isumasioqatigiittoqarpoq. Eqqumiitsuliorlut, ilinniartoqarfiit aammalu suliffeqarfiit tamakkununga ulluinnarni suliaqartut peqataaffigisannik. Saqqumiisorpassuit isummersortorpassuillu amerlasuut akornanni saqqumiisut ilaat uanga tiguartiffigilluakkama ilagaat ilinniarfissuarmi ilinniartitsut ilaata saqqummiussaa oqariartuutaalu.

Uangalu paatsoorsimangikkuma, oqariartuuta naatsumik oqaatigalugu imaakkami; Meeqqat, eqqumiitsuliorneq pinngorartitsinerlu aqputigalugu meeqqat atuarfiani eqeersimaanerulerlutillu meeqqat atuarfianik soqutiginninnerulerannik kinguneqartartoq. Tamatumalu kingunerisaraa; meeqqat atuarfianni eqqumiitsuliornerup pinngorartitsinerullu atuartitsinerumi akuutinneqarneruleratigut meeqqat, meeqqat atuarfiani ilikkagaqarnerullutillu angusaqarluarnerullutillu pikkorinnerujussuanngortartut.

Taamaattumik naatsumik oqaatigalugu kaammattuutigalugu meeqqat, meeqqat atuarfiani pikkorinerulerlutillu angusaqarluarnerussappata, taava eqqumiitsuliornerup pinngorartitsinerullu meeqqat atuarfiani atuartitsissutitut annerusumik atorneqarnerulertariaqartoq. Torrak taali soqutiginaq pissanganaq, ilumoorsimassappallu taava aamma angorusunnaraluaq.

Nalunngilara aamma taassuma tungaanut ingerlasoqartoq. Kingullermik atuarfik pillugu inatsisartut inatsissaannik allannguivugut ukiakkut ataatsimiinnermi 2021. Imm. 134 aqputigalugu.

Ilinniartitsissutissani sumiiffinni ataasiakkaani toqqagassini (lokalevalg) aaqqissuusseqqippugut ersarissaallutalu. Atuartitsissutini aamma mernguernartulerinermik taaneqartartut eqqarsaatigalugit. (praktisk – musisk)

Aaqqissuusseqinnermi periarfissaqalerpoq sumiiffigisami periarfissat apeqqutatillugit pikkorissaanertut taallugit ilinniartitsissutigineqarsinnaalerput assersuutigalugu; nipilersorneq, isiginnaartitsineq, qitinneq, assilialiorneq, assiliineq, tusagassiorneq, marrarmik suliaqarneq, assassorneq, ammerineq, mersorneq, sananeq, sanalunneq, illumi suliassanik suliaqarneq, qaanniorneq, qamusiorneq, umiatsiarneq, aalisarneq, piniarneq, timersornerlu.

Toqqagassarpassuit assigiinngitsorparujussuit, eqqumiitsuliornermut pinngorartitsinermut aammalu kulturikkut kingornussimasatsinnut tunngasut. Torrak tassa ajunngilluinnarpoq aamma taamaassaaq. Assortorneqarsinnaanngilaq.

Periarfissarpassuit toqqassarpasuillu katillugit 19-it. Sujumagaanni sujumagaanni qanorsuaq iliorumagaanni takannarsuaq. Apeqqutaaginnalerporli taava qanoq piviusorsioortigiva soorlu qaanniorsinnaanerup imaluunniit qamusiorsinnaanerup aammalu umiatsiarsinnaanerup piviusunngortissinnaanera? Piviusorsiornerunersoq apeeqqusiinera tunngaveqarpoq misilittakkanit, tassami assersuutigalu;

Meeqqat atuarfianni angajullerni nalinginnaasuvoq, atuaqatigiit ataatsit sap.ak. skema malillugu taamaallaat akunneq ataaseq affarlu periarfissaralugit, qallunaatoorlugu leksionit marluk atorneqartarput 2 x 45 minutter. Nalinginnaasuuvorlu isaanermut aammalu torersaanermut piffisangaatsiaq aamma atorneqartarmata. Naatsumik oqaatigalugu sap.ak. akunneq ataaseq missaani taamaallaat periarfisaqarpoq iliuseqarnissamut.

Nalunngikkaluarpara kommunimiit kommunimut nammineq aaliangerneqarsinnaasoq atuartitsissutitut assigiinngitsunut akunnerit qassit atorneqassanersut. Inatsisitigut akunnerit atuartitsissutissat ukiumut minnerpaaffilerneqarnikuupput. Aamma kommuni akissaqaruni

akunnerit atuartitsissutissat amerlanerusut pilersissinnaavai, nammineq pingaarnersuisinnaanini aallaavigalugu. Kisianni tamatta nalunnigilarput periarfissaq tamanna kommunit arlaannaataluunniit atornikuunngikkaa aningaasassaaleqineq pissutigalugu.

Akunnerit atuartitsissutinut eqqumiitsuliornermut pinngorartitsinermullu tunngasut (merguernartut) amerlanerutikkusukkutsigit taavami qanoq iliussagut? Sap.akunneranut atuartitsissutit amerlanerusunik aningaasaliissuteqarnikkut amerlanerulersinneqassappat? Imaluunniit atuartitsissutinik allanik pilliuteqarsinnaavagut? Piviusorsiorneruallaanngilarmi aningaasaleeqqissinnaaneq aammalu sap.akunneranut atuartitsissutaasut amerlineqarnissaat.

Taavami qanoq iliussaagut? Atuartitsissutit ilaannik pilliuteqartariaqassaagut? Pilliuteqassagutta taava atuartitsissutit sorliit pilliugitissavagut? Takornartat oqaasinik atuartsitsinerup ilaaniit piffissamik pilliuteqassaagut? Assersuutigaugu angajullerni Sap.akunneranut takornartat oqaasiinik atuartsitsinermut atuartitsissutit (leksioner) qulit atorneqartarput;

Qallunaatut leksionit arfinillit, tuluttullu leksionit sisamat. Katillugu leksionit qulit.

Taakkunanngaaniit leksionit marluk imaluunniit sisamat aaneqarsinnaanerpat? Taamaliornikkut sumiiffigisani toqqagassani sap.akunneranut leksionit marluinnaanngitsut, leksionilli sisamat arfinillilluunniit atorneqarsinnaalerseqqullugit. Taamaaliornikkut akunnerit pinngorartitsitsinermut atorneqartartut amerlanerulissapput, piffissaqarnerulissaagut meeqqallu pissarsiassaqarnerulissallutik.

Aamma periarfissaavoq oqarsinnaalluni; Leksionit pinngorartitsinernut atorneqartartut ikinnerpaamik sap.akunneranut arfiniliussapput. Leksionit sinnerisa qanoq agguanneqarnissaat kommunip nammineq akisussaaffigissavaa.

Naggataatigut; eqqumiitsuliortortagut meeqqat atuarfianni atorluarneqannginngippallaaqaat, atorluarneqarnerulernissaallu aqcutissiuullugulu suliarisariaqarparput. Akunnerit pinngortartitsinermut tunngasut meeqqat atuarfianni amerlanerulersinneqarneratigut eqqumiitsuliortortagut, qaanniortartugut, qamusiorartugut, aalisartut piniartortagullu taava atorluarnerulersinnaavagut.

Ilinniartitsisussaaleqivugut, ilinniartitsisussaaleqiuutigaluta, eqqumiitsuliornernup silarsuaani pikkorissorpasuit atorluarnerusariaqalerpagut, minnerunngitsumik sanasut qaanniorsinnaasut qamusiorsinnaasut, qilaasiorsinnaasut, aalisartut piniartortagullu.

Neriullunga oqallisissara ilassilluarneqarumaartoq. Nuannersumik angusaqarfiulluurtumillu oqallittoqarnissaanik kissaappassi.

Qujanaq